

Qui vulga anar tant sí com no a la població russa de Mirnaia, a la fi del món, ha de tenir molt de temps i molta paciència. El tren tarda gairebé quatre dies a recórrer els 5.000 quilòmetres que hi ha fins al llac Baikal, a la regió de Sibèria, després 1.000 quilòmetres més fins a la capital de la regió, Txità, un antic assentament de cosacs, i 300 quilòmetres més cap al sud-est, en direcció a la Xina.

Mirnaia significa 'la pacífica', però què hi queda, a Mirnaia, de pau i seguretat? Entre cases ensulsiades, hi banderegen gossos salvatges; el llarg hivern ha fet forats a l'asfalt tan grans com una pica; i als ulls dels pocs que encara hi habiten hi ha niat la indiferència.

Mirnaia va ser una plaça militar menuda i pròspera, amb cinema, guarderia i parc. Des d'ací l'exèrcit de Moscou vigilava l'estat veí, la Xina. Llavors la Unió Soviètica es va dissoldre i l'exèrcit es va retirar. A partir d'aquell moment, tots aquells que no se'n van anar van viure de renda. Al principi van arrancar les finestres de les construccions amb plaques on havien viscut els oficials, i les van vendre a Txità. Després van arrancar els radiadors i els tubs de totes les parets, i els intermediaris van vendre barat el metall a la Xina. Avui les cases romanen com a esquelets a l'estepa, testimonis d'un país enfonsat.

"El meu germà Vadim va morir a 32 anys en una d'aquestes cases", explica Irina, "igual que sis homes més". Vadim anava fent, arrancant pedres de les ruïnes. Una pedra, un ruble -dos cèntims i mig d'euro. L'última pedra va ser una de massa, i el sostre es va enfonsar.

Irina és d'un poble veí, Besretxnaia; treballa al Cafè Marija, situat darrere de Mirnaia, a la vora de la carretera nacional que va a la Xina. Allí tothom es conta les penes amb un te, un vodka i una cervesa.

Per cap d'any, la seua amiga Galina va escriure una carta al president Dmitri Medvedev. "No demane res per a mi mateixa. Vull que us ocupeu de la nostra regió", va apel·lar al cap d'estat. "Ací no hi ha metges, ni farmacèutics, ni feina. No hi ha res!" El poble té 713 habitants. L'any passat hi van morir 27 persones i no va hi nàixer ni un sol nen. "Si no hi ha cap canvi haurem d'anar a treballar a la Xina", afirma Galina. "O

Manzhouli, a la frontera de la Xina amb Rússia.

L'espasa xinesa

A la zona fronterera, i poc poblada, de Sibèria només sis milions de russos s'enfronten a la florent Xina. Pequín conquereix els mercats russos i acapara les fàbriques del país veí; mentrestant, Moscou resta degradada a proveïdora de matèries primeres.

pencar al nostre país com culis [jornalers] per als xinesos."

La Xina, aquest és el gran tema de debat a Mirnaia. Tanmateix, no caldria que el Kremlin es preocupara també per allò que passa més enllà del llac Baikal?

Rússia, entre l'espasa i l'aliança.

La frontera entre Rússia, una superpotència enfonsada, i la república Popular de la Xina, que ha ascendit gradualment a superpotència, fa 3.645 quilòmetres, és una de les més llargues del món. I a més, possiblement, una de les més importants en el joc pel poder del nou

segle. Hi ha els últims estreps d'Europa, amb un estat, la Xina, de 1.300 milions de persones. Hi xoquen el cristianisme, el budisme i el confucianisme.

En aquesta regió es podria establir una aliança entre dos grans imperis autoritaris, amb què fracassaria definitivament l'hegemonia mundial dels EUA? Un disposa d'aquelles matèries primeres que l'altre busca amb tanta urgència. O bé el país de Vladímir Putin es convertirà en un baluard contra una Xina que cada vegada actua més segura i, d'aquesta manera, passarà a ser un aliat natural d'occident? O no valdrà cap de les dues opcions perquè una Xina

Estació de mercaderies de Manzhouli.

superpoblada simplement absorirà una Sibèria despoblada?

L'aspecte de Mirnaia fa creure més aviat en aquesta darrera opció. Després del final de l'economia planificada, cada vegada menys russos van a viure a una zona on les temperatures no arriben al punt de congelació durant la major part de l'any. Ja no hi ha cap ciutat que atraga la gent amb esplèndids complements salarials i drets de vacances.

A Sibèria, que cobreix tres quartes parts de la superfície de Rússia, hi viu escassament una quarta part de la població del país, 38 milions de persones. Tants com a Polònia, però es perden en una massa de terra quaranta vegades més gran.

Potser aquesta situació permetrà de revifar les rivalitats eternes i desembocarà en un conflicte militar, com va passar a final dels anys 60?

Els xinesos han adquirit una antiga fàbrica de tancs de Txità, on ara produeixen camions. Ja controlen els mercats a les ciutats frontereres russes i hi han establert les empreses privades més riques. "A l'extrem orient rus, hi inverteix més la Xina que no el govern propi", segons el diari moscovita *Nezavisimaia gazeta*.

Els habitants de Mirnaia també es queixen que el Kremlin els ha oblidats. Aquest lloc de desterrament preferit per als antics sobirans moscovites és només

una "terra de cadenes i de gel", com va escriure el poeta Maksim Gorki. Des del segle XVI, els cosacs i els pobladors la van sotmetre en nom dels tsars, en la colonització de terra més gran de la història. Llavors els seduïa el comerç de pells; avui, el petroli i el gas natural. A Sibèria hi ha les riqueses de Rússia, mentre que en un Moscou rutilant es malbaraten.

Tanmateix, com que l'elit moscovita coneix ben bé els seus pecats i negligències, als corredors del Kremlin es percep la por a una expansió lenta dels xinesos.

L'eloqüent ambaixador rus de l'OTAN, Dmitri Rogozin, va anunciar fa anys, mig de broma, mig seriosament, que els xinesos no tardarien a "passar la frontera en grups reduïts de cinc milions". A més, Vladímir Putin, poc després de ser elegit president, advertia: "Si no fem un gran esforç, d'ací a poques dècades els russos de les regions frontereres hauran de parlar xinès, japonès i coreà." No sembla exagerat, perquè avui dia 6 milions de russos viuen a la Sibèria oriental, en comparació amb els 90 milions de xinesos que viuen a les províncies del nord de Pequín.

S'ha girat la truita. Enlloc no es pot observar millor la nova relació de forces com al pas fronterer de Zabaikalsk-Manzhouli, situat a una hora amb cotxe de Mirnaia. Els turistes russos que volen

comprar a la Xina bé de preu han d'esperar ací dotze hores dins l'automòbil. En llenguatge popular, hom anomena "cucs de seda" o "camells" els qui que emprenen viatges al país veí unes quantes vegades en un mes per a portar productes a Rússia per encàrrec de comerciants intermediaris: texans i bruses, màquines d'afaitar i joguines per a xiquets, sabatilles esportives d'algun fabricant barat amb el nom Adidos i serres mecàniques en què apareix la paraula "Stihl". Són còpies pirata fabricades al sud de la Xina.

Marija Sergueieva, una jubilada que va treballar a la duana, viatja en un dels autobusos del servei de transport públic que van cada hora de Zabaikalsk a Manzhouli. Vol fer-se pentinar i comprar roba interior per als nets. "Quan van obrir la frontera, fa més de vint anys, la meua mare portava plats, ganivets, forquetes i cortines usats per als xinesos", recorda. "I conserves de carn."

Llavors va començar el trànsit de treballadors il·legals xinesos cap a Rússia, perquè els russos tenien un salaris més alts. Els xinesos admiraven el nivell de vida dels veïns, que tenien televisors i eixugabells, i unes caixes blanques grans a l'interior de les quals a l'estiu feia tant de fred com a l'hivern. Els treballadors venien de pobles pobres del nord de la Xina i no havien vist mai un frigorífic.

L'autobús on viatja Sergueieva es deté en terra de ningú. La duana xinesa, amb un arc enorme de granit, metall i vidre, queda davant dels viatgers. Darrere hi ha la duana russa, molt més menuda.

Aquesta és la nova llei del més fort. Fa seixanta anys, Moscou invertia a la República Popular. Ara, però, és la Xina la que no solament inverteix milers de milions al pati posterior de Rússia al centre d'Àsia —el Kazakhstan i el Kirguizistan—, sinó també a la Bielorrússia d'Aleksandr Lukaixenko.

Pequín, naturalment, sap guardar les formes, cosa que accentua la cooperació fraternal. Això no obstant, *germà* en xinès és un concepte que implica una jerarquia estricta. Hi ha una paraula per al germà major, *gege*, que ha de subordinar el menut, *didi*. Els temps en què Pequín estava disposat a adoptar un paper secundari s'han acabat.

A l'edifici duaner rus, que necessita una reforma, crida l'atenció l'àguila bicéfala del tsar. Orgullosa, mira cap a orient i occident, i manifesta així en

l'escut de Rússia una indecisió eterna. El territori més extens i d'una densitat de població més baixa del món no sap si vol pertànyer a Àsia o a Europa, si ha de construir una democràcia segons el model occidental o instaurar un capitalisme d'estat autoritari. "La mort de Rússia pot arribar per dues bandes", va escriure l'escriptor i filòsof Konstantin Leontiev l'any 1982, "de l'est, a causa de l'espasa d'una Xina que es desperte, o a través de la unió voluntària en una federació paneuropea."

El temor a ser ocupats permet que encara avui els ideòlegs del Kremlin també somnien una posició especial entre l'est i l'oest. Mantenen la il·lusió que, en un ordre mundial multipolar, Rússia podria convertir-se en un centre de poder independent, juntament amb els Estats Units, la Xina, l'Índia i la Unió Europea. Però fa molt de temps que és massa dèbil per a això.

En conseqüència, precursors com ara Serguei Karaganov, assessor governamental en política exterior, defensen una aliança amb la UE. "Si Rússia no s'uneix a Europa es convertirà inevitablement en una reserva de matèries primeres i en un apèndix de la Xina", afirma. Malgrat tot, com més s'apropen Rússia i Europa, menys atractives es troben l'una a l'altra. Rússia considera que Europa és massa liberal. En canvi, la Xina, que –igual com Moscou– creu que l'estabilitat és el bé més important i pren dures mesures contra els opositors, és més a prop dels governants russos.

És per això que el Partit Comunista xinès reacciona com una núvia que ha de festejar el nuvi: inverteix milers de milions a la zona fronterera més septentrional. En primer lloc, Manzhouli rep els clients russos amb un tros de la seua terra natal: un església ortodoxa, una matrioixca molt gran i els bustos de dos escriptors russos, Aleksandr Puixkin i Fiodor Dostoievski.

Quan van obrir la duana a principi dels anys 90, a Zabaikalsk i Manzhouli hi vivien menys de 10.000 persones. Ara Zabaikalsk continua essent un poble amb moltes cases de fusta, per bé que el nombre d'habitants ha augmentat a 11.000 a causa del bon curs del comerç fronterer. Davant l'edifici desgastat de l'administració del districte encara hi ha un monument a Lenin i als prats hi ha deixalles que ningú no recull.

Pobres diferents. Les cases més altes de Zabaikalsk són torres de formigó de cinc pisos amb escales malmeses. L'interior dels pisos, però, mostra un benestar relatiu. El producte interior brut a Rússia és de 15.800 dòlars per persona l'any, més del doble que el de la Xina.

A Manzhouli, on el nombre d'habitants ha augmentat a 300.000 des del 1990, els pisos són humils, però en canvi les façanes brillen amb la llum dels anuncis de neó. Al centre hi ha torres d'hotel de trenta pisos que s'eleven cap al cel. De nit la ciutat recorda un poc l'horitzó de Xangai.

"Els xinesos també saben construir mentides", afirma un serraller que ve cada mes des del llac Baikal a Manzhouli a comprar. Vertaderament, durant el dia tot sembla més sobri. Aleshores la ciutat sembla una façana construïda amb rapidesa, que ha de fer oblidar la pobresa de l'interior del país i també la disposició pròpia a ser un lloc de transbordament de matèries primeres per a l'economia insaciable de la Xina.

A la perifèria oriental de la ciutat se succeeixen una fàbrica de fusta rere una altra, durant set quilòmetres. A les piles infinites de troncs russos onegen banderes xineses roges, com si volgueren posar en relleu al nou propietari que aquests tresors ara pertanyen a la República Popular. Dues tercers parts de les importacions de fusta de la Xina provenen de Rússia; cada any hi arriben 700.000 vagons de tren que la transporten a través de la frontera.

Però als xinesos no solament els interessa la fusta russa, sinó també el petroli rus. 1.300 quilòmetres més cap a l'est –rere una estepa despoblada on, en el millor dels casos, hi apareixen tres cotxes cada hora en sentit contrari– hi ha la ciutat menuda de Skovorodino. És el punt final del projecte d'infraestructures més car de la nova Rússia, un "oleoducte amb significat geopolític", diu, entusiasmat, el primer ministre.

La Xina inverteix milers de milions a la zona fronterera amb Rússia, en pro de l'estabilitat

Putin entén l'oleoducte de 2.757 quilòmetres de llarg i d'un valor de 12.000 milions de dòlars com un advertiment a occident que Rússia també pot vendre les seues matèries primeres a Àsia. Moscou ha construït l'oleoducte amb diners i treballadors xinesos.

Es carregaran quinze milions de tones de petroli al ferrocarril i s'enviaran a la destinació des del port de Kozmino, a l'oceà Pacífic. Quinze milions de tones més fluïran directament cap a la Xina. A la frontera els enginyers xinesos i russos en mesuraran la quantitat i la qualitat.

Nina, ajudant de laboratori, abans era professora en un poble dels voltants i ha hagut de readaptar-se professionalment. Serguei Kolesnikov, el jove cap de l'estació de bombament, s'alegra que "l'oleoducte no ajude només al progrés de Rússia, sinó també les persones d'aquesta regió". Només una xinesa, Jia Yanping, de 24 anys, es queixa que "tres mesos seguits a l'estranger és molt temps".

Amb tot, hi ha més fronteres on col·laboren russos i xinesos. Es poden visitar després d'una nit de viatge amb el tren transsiberià: a 760 quilòmetres hi ha la ciutat russa de Blagovéxensk i la xinesa de Heihe, a l'altra banda de l'Amur.

Tot i que a les fires fan publicitat amb el mateix eslògan, "dos estats, una ciutat", realment els veïns continuen essent forasters. A Blagovéxensk s'exalten molts russos perquè l'empresari xinès He Wanan ha construït cinc centres comercials a la seua ciutat, dirigeix l'hotel més car de la ciutat i perquè condueix el primer Bentley que han vist per ací. O perquè l'empresària Li Lihua ha comprat la cerveseria tradicional i ara justament produeix Kvas, la beguda elaborada amb pa preferida dels russos.

També hi ha exemples contraris: Nataixa, russa, i el seu marit Shi Xiaoyun, xinès, en són un.

S'ha fet de nit, tots dos seuen a casa i amanyaguen alegrement el seu fill d'un any. Com que després de vint anys Shi, que ha adoptat el nom de Serguei per a simplificar, encara no s'ha pogut acostumar als blinis i al borsx –plats nacionals russos–, Nataixa ha après cuina xinesa. Són una família feliç i amb èxit.

Integració impossible? Nataixa treballa de farmacèutica i Shi dirigeix una consulta d'acupuntura que va molt bé.

Centre de Manzhouli.

Seu amb amics russos al *banja*, un bany de vapor, i fa els possibles per a ser més rus que els russos; amb tot, continua essent un marginat. Quan va pel carrer pot passar que li criden “porc xinès”.

A l'altra banda del riu, al mercat del matí de la ciutat xinesa de Heihe, els veïns també són escèptics. A Wenhua Lu, el carrer de la cultura, també és regateja enèrgicament entre dues nacions. Per samarretes a dos euros, per conyac Hennessy falsificat a més del doble cada ampolla i per llanternes que després d'encendre-les dues vegades s'apaguen sempre més.

Sembla que la lluita pels diners hi porta el pitjor de totes dues nacions. Els compradors russos, no especialment adinerats, tracten els xinesos com si no foren persones. Els xinesos, a la vegada, es vengen intentant vendre gat per llebre en qualsevol ocasió.

Amb tot, les queixes dels russos sobre les endergues dels xinesos són insubstancials, perquè ni l'una part ni l'altra no poden oferir últimes tecnologies. D'aquesta manera el mercat de Heihe és una rèplica dels negocis entre Pequín i Moscou: s'intercanvien mercaderies barates per petro-

li i gas. I, en conseqüència, això fomenta la dependència de Rússia del comerç de matèries primeres.

A Blagovéxensk, el Kremlin intenta amagar aquestes calamitats amb una política purament simbòlica. Construeix un passeig ostentós, amb gratacels que han de deixar Heihe a l'ombra. Han reconstruït l'antic arc de triomf, arrancat pels comunistes, que commemora el viatge del tsar Nicolau per la província de l'Amur l'any 1891. Duu una inscripció que diu “la terra a la vora de l'Amur era, és i sempre serà russa”.

Perquè això siga així, el govern central de Moscou i el governador regional han aplicat un programa per a atraure habitants de les antigues repúbliques soviètiques a les regions frontereres buides de Rússia. I funciona, si més no, esporàdicament. Els salvadors de la Sibèria russa podrien no ser russos, sinó habitants de “l'estranger pròxim”.

Patvakan Akobajan, per exemple, ha sentit aquesta crida. Aquest armeni de 33 anys es va traslladar amb la dona, la sogra i tres fills a Uixakovo, un poble situat a 200 quilòmetres de Blagovéxensk. “Cada matí em desperte i no puc conce-

bre la nostra sort”, afirma. Les autoritats russes li van pagar la mudança, li van donar terres, 14 vedells, 2 vaques i uns 10.000 euros de capital inicial.

A la cuina, al costat dels recipients per a pastissos, hi ha un calendari del partit de Putin, Rússia Unida. El president de l'associació del districte lloa l'esperit emprenedor dels immigrants: Patvakan vol obrir prompte un forn de pa xicotet i fer venir familiars i amics.

Svetlana i el seu marit Ígor també s'han traslladat a Uixakovo des del Kazakhstan. Svetlana insulta l'autòcrata kazakh Nazarbaïev, mentre que considera que Putin i Medvedev són “joves i plens d'energia”, i afirma que Rússia té un gran futur al davant. El matrimoni s'alegra que d'ací a poc de temps Uixakovo tindrà una xarxa de gas natural i de telefonia mòbil.

Svetlana ja té una idea de com pot mostrar la seua gratitud a Rússia. “Hem de construir una església ortodoxa amb un campanar alt”, afirma. “Perquè els xinesos senten que ací encara hi ha gent.”

Matthias Schepp

Traducció de Blanca Juan